

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
GIOVANNI PITRUZZELLA
esitatud 16. mail 2019¹

Kohtuasi C-31/18

Elektrorazpredelenie Yug EAD

versus

**Komisija za energijno i vodno regulirane (KEVR)
menetluses osaleb:
BMF Port Burgas EAD**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Administrativen sad Sofia-grad (Sofia halduskohus, Bulgaaria))

Eelotsusetaotlus – Elektrienergia siseturg – Direktiiv 2009/72/EÜ – Artikli 2 punktid 3, 4, 5 ja 6 – Põhivõrgu ja jaotusvõrgu mõisted – Võrkude eristamise kriteeriumid – Pingetase – Rajatiste omand – Kolmandate isikute vaba juurdepääs – Juurdepääs keskpingseseadme kaudu – Võrkudevahelised ühenduspunktid

1. Kohtuasi puudutab eelotsusetaotlust, mille on esitanud Administrativen sad Sofia-grad (Sofia halduskohus, Bulgaaria) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ², artikli 2 punktide 3 ja 5 tõlgendamise kohta.
2. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused on tulenenud vaidlusest Bulgaaria kaguosas elektrienergia ainuõigusliku jaotusvõrguettevõtja ja kontsessiooni alusel sadamat kasutava äriühingu vahel, kes kavatses ühendada oma võrgu otse põhivõrguga ja tasuda seetõttu võrguteenuste tariifid otse põhivõrguettevõtjale.
3. See kohtuasi annab Euroopa Kohtule võimaluse anda olulisi selgitusi mõnede direktiivi 2009/72 põhimõistete ulatuse kohta.

I. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

4. Direktiivi 2009/72 artiklis 2 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

¹ Algkeel: itaalia.

² ELT 2009, L 211, lk 55.

- 3) „edastamine“ – elektrienergia transport vastastikku seotud ülikõrgepinge- ja kõrgepingevõrkudes, mille eesmärk on edastada see lõpptarbijatele või jaotajatele, kuid mitte tarnimine;
- 4) „põhivõrguettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab põhivõrgu kasutamise, hoolduse ja vajadusel arendamise eest teatud piirkonnas, ja vajaduse korral põhivõrgu sidumise eest teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust elektrienergia edastamise järele;
- 5) „jaotamine“ – elektrienergia transport kõrgepinge-, keskpinge- ja madalpinge jaotusvõrkudes, mille eesmärk on edastada see tarbijatele, kuid mitte tarnimine;
- 6) „jaotusvõrguettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab jaotusvõrgu kasutamise, hoolduse ja vajadusel arendamise eest teatud piirkonnas, ja vajaduse korral jaotusvõrgu sidumise eest teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust elektrienergia jaotamise järele“.

B. Bulgaaria õigus

5. Energiaseaduse (Zakon za energetikata, edaspidi „ZE“) (DV nr 107, 2003) artikli 86 lõikes 1 on sätestatud, et „[e]lektrienergiat edastab elektrienergia põhivõrguettevõtja, kes on saanud elektrienergia edastamislicentsi ja kes on sertifitseeritud [...]“.

6. ZE artikli 88 lõikes 1 on sätestatud, et „[e]lektrienergiat jaotavad ja jaotusvõrke kasutavad jaotusvõrguettevõtjad, kes on selliste võrkude omanikud konkreetses piirkonnas ja kes on saanud selles piirkonnas elektrienergia jaotamislicentsi. [...]“.

7. ZE täiendavate sätete (DV nr 54, 2012) § 1 sisaldab järgmisi mõisteid:

„20. „elektrienergia põhivõrk“: elektrienergia edastamiseks, elektrienergia kõrgepingelt keskpingele muundamiseks ja elektrivoo ümberjaotamiseks kasutatavate elektriliinide ja elektrirajatiste kogum;

[...]

22. „jaotusvõrk“: kõrgepingel, keskpingel ja madalpingel talitlevate elektriliinide ja rajatiste kogum, mida kasutatakse elektrienergia jaotamiseks;

[...]

44. „elektrienergia edastamine [...]“: elektrienergia transport [...] põhivõrgus [...];

49. „jaotamine“: elektrienergia transport [...] jaotusvõrgus“.

II. Põhikohtuasja asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimus

8. Äriühing Elektrorazpredelenie Yug EAD (edaspidi „ER Yug“) omab Komisia za energiyno i vodno regulirane (Bulgaaria elektrienergia- ja veesektori reguleerimise komitee, edaspidi „KEVR“) väljastatud ainulitsentsi, mille alusel ta jaotab jaotusvõrgu kaudu elektrienergiat litsentsis kindlaks määratud territooriumil, st Bulgaaria kaguosas.

9. ER Yug litsentsiga on hõlmatud ala, kus asuvad BMF Port Burgas EAD (edaspidi „BMF“) rajatised, eelkõige Burgas Ovest ja Burgas Est sadamaterminalid, mille suhtes on riigi osalusega äriühing andnud BMFile kontsessiooni. Sellel alal kasutab BMF sadamat ja osutab sellega seotud teenuseid.

10. BMFi tehased on ühendatud elektrivõrguga keskpingeliinil (20 kV), mida nimetatakse „Novo pristanishte“ („Uus sadam“), mis on keskpingetasemel ühendatud „Ribari“ („Kalurid“) elektrienergia muundamise alajaama keskpingeseadmega (samuti 20 kV).³ „Novo pristanishte“ elektriliin kuulub riigile ja on antud BMFile eespool nimetatud sadamaterminalide kontsessiooni raames. Elektrialajaama „Ribari“ omanik on Bulgaaria põhivõrguettevõtja, äriühing Elektroenergien sistemen operator (edaspidi „ESO“).

11. Elekter tuleb ESO põhivõrgust pingega 110 kV (kõrgepinge) ja enne keskpinge (20 kV) alajaama „Ribari“ jõudmist on see muundatud trafodes nr 1 ja nr 2 keskpingevooluks (20 kV). ESO põhivõrgust tuleva elektrienergia kaubandusliku mõõtmise vahendid on ER Yug jaotusvõrgule paigaldatud vahetult pärast trafo nr 1 ja nr 2 ühendusi, mis on seotud „Ribari“ alajaama keskpingeseadme lahtritega nr 26 ja nr 39. „Novo pristanishte“ liin on ühendatud „Ribari“ alajaama keskpinge (20 kV) suletud jaotusvõrguga lahtri nr 44 tasandil. Seda liini kasutatakse elektrienergia edastamiseks ja tarnimiseks ainult BMFile.

12. 2013. aastal sõlmisid ER Yug ja BMF võrguteenuste lepingu, mille alusel andis ER Yug BMFile juurdepääsu elektrienergia jaotusvõrgule ja edastas talle selle võrgu kaudu elektrienergiat, eesmärgiga tarnida elektrit Burgase sadama territooriumil asuvatele BMFi rajatistele.

13. Kuid arvestades, et BMF oli ühendatud põhivõrguga otse, lõpetas ta 2016. aastal ühepoolset lepingu ER Yugiga ning sõlmis ESOGa lepingud, mille esemeks oli põhivõrgule juurdepääs, võrguteenuste osutamine ja elektrienergia edastamine selle tarnimiseks eespool nimetatud BMFi rajatistele.

14. Sellest hoolimata jätkas ER Yug, arvestades, et BMFi rajatised olid jätkuvalt jaotusvõrguga ühendatud, BMFile tariifide alusel arvete esitamist jaotusvõrgule juurdepääsu ja selle jaotusvõrgu kaudu elektrienergia edastamise eest.

15. BMF esitas seetõttu kaebuse KEVRile, kes järeldas 28. veebruari 2017. aasta otsuses nr Zh-37, et pärast lepingu ülesütleamise tähtaja möödumist ei olnud ER Yugil enam õigust esitada BMFile arveid elektrienergia jaotusvõrgule juurdepääsu ega selle jaotusvõrgu kaudu elektrienergia edastamise eest. KEVR leidis oma liikmete häälteenamusega, et BMFi rajatised on ühendatud otse ESO elektrienergia põhivõrguga ja seetõttu võib BMF sellele võrgule otse juurde pääseda. KEVR kohustas seetõttu ER Yugi lõpetama BMFile arvete esitamise elektrienergia jaotusvõrgule juurdepääsu ja selle jaotusvõrgu kaudu elektrienergia edastamise eest ning vaatama ümber tariifid arvetes, mis on esitatud pärast BMFIGa sõlmitud lepingu ülesütleamise tähtaja lõppu.

16. ER Yug kaebas selle otsuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule edasi.

17. Selle kohtu menetletavas kohtuasjas väidab ER Yug, et seni, kuni BMF on elektrienergia jaotusvõrguga ühendatud, ei saa ta lõpetada lepingut juurdepääsuks elektrienergia jaotusvõrgule ja elektrienergia edastamiseks selle jaotusvõrgu kaudu. Direktiivi 2009/72 süsteemis on põhivõrgu ja jaotusvõrgu erinevuse kindlaksmääramisel otsustava tähtsusega pingetase: põhivõrgu puhul ülikõrgepinge ja kõrgepinge; jaotusvõrkude puhul kõrgepinge, keskpinge ja madalpinge. ZĚ artikli 1 punktides 20 ja 44 tulenev elektrienergia edastamise määratlus on vastuolus direktiivi 2009/72 artikli 2 punktis 3 sisalduva määratlusega, mida tuleb selle vahetu õigusmõju ja liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõtte alusel vahetult kohaldada. See tähendab, et võrguteenuste pakkumist keskpingetasemel tuleb käsitada elektrienergia jaotamisena. Põhivõrguettevõtjal ESO ei ole õigust ühendada oma tarbijaid keskpinge jaotusvõrku või pakkuda keskpinge võrguteenuseid, kuna need tegevused jäävad jaotusvõrguteenuste alla, mille osutamise ainulitsents kuulub territooriumil, kus asub BMFi rajatised, ER Yugile.

³ Eelotsusetaotlusest nähtub, et BMFi rajatised Burgase sadamas on ühendatud elektrivõrguga ka kahe teise liini – „Komi“ liini ja „Parova tsentrala“ („aurujõujaam“) elektriliini – kaudu. Ent neid kahte elektriliini eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olev kohtuvaidlus ei puuduta.

18. Seevastu BMF väidab, et tema tehased on „Ribari“ alajaama kaudu ühendatud elektrienergia põhivõrguga otse. Seega, kuna kõnealune alajaam ega sellega ühendatud liin „Novo Pristanishte“ ei kuulu ER Yugile, ei ole nende puhul tegemist elektrienergia jaotusvõrgu osadega. Seetõttu leiab BMF, et ER Yugi litsents ei vasta tingimustele, mis tuleb täita juurdepääsu ja edastamisteenuste osutamiseks elektrienergia jaotusvõrgu kaudu ja teenuste osutamise eest arvete esitamiseks.

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et antud juhul on vaja kindlaks määrata, millisesse elektrivõrku, kas jaotusvõrku või põhivõrku, on BMFi rajatised ühendatud ja millisele ettevõtjale peaks BMF seega maksma võrguteenustele kehtestatud tariife. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seetõttu otsustavaks määrata kindlaks eristamiskriteerium elektrienergia edastamise eristamiseks selle jaotamisest ning „põhivõrgu“ mõiste eristamiseks „jaotusvõrgu“ mõistest. Nimelt, kui asuda seisukohale, et ainus eristamiskriteerium nende tegevuste vahel on pingetase, siis kuna „Novo pristanishte“ liin on ühendatud „Ribari“ alajaamas keskpingega, peaks BMF maksma võrguteenuste tariifid ER Yugile, kellel on ainuõigus pakkuda võrguteenuseid kõikidele tarbijatele, kes on litsentsiga hõlmatud piirkonnas keskpingega ühendatud, olenemata sellest, kas vastavad seadmed on või ei ole tema omandis.

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib ka, et riigi seadusandja on põhivõrke jaotusvõrkudest eristanud selle kriteeriumi põhjal, kas elektrirajatised kuuluvad põhivõrguettevõtja või jaotusvõrguettevõtja omandisse. Pingetaseme osas ei ole riigi seadusandja seisukoht siiski sama selge. Direktiivi 2009/72 artikli 2 punktides 3 ja 5 esitatud mõistetest nähtub siiski, et liidu seadusandja jaoks on ainus asjakohane kriteerium edastatava elektrienergia pingetase, mida kinnitas Euroopa Kohus 22. mai 2008. aasta otsuses citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298).

21. Neil asjaoludel otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi 2009/72 artikli 2 punkte 3 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et ainus kriteerium jaotusvõrgu eristamiseks põhivõrgust ning elektrienergia „jaotamise“ eristamiseks elektrienergia „edastamisest“ on pingetase, ning hoolimata liikmesriikide vabadusest siduda võrgukasutajad ühte või teist liiki võrguga (põhivõrk või jaotusvõrk), ei ole liikmesriikidel lubatud võtta edastamise ja jaotamise eristamisel täiendava kriteeriumina arvesse seda, kes on asjaomase tegevuse korraldamiseks kasutatava vara omanik?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav: kas elektrienergia tarbijaid, kes on ühendatud keskpingevõrguga, tuleb alati käsitada selle jaotusvõrguettevõtja tarbijatena, kellel on asjaomases piirkonnas tegutsemiseks litsents, ja seda olenemata sellest, millised on omandisuhted seoses paigaldistega, millega on kõnealuste tarbijate elektrirajatised vahetult ühendatud, ning olenemata lepingutest, mis on tarbijatel sõlmitud vahetult põhivõrguettevõtjaga?
3. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav: kas direktiivi 2009/72 mõtte ja eesmärgi kohaselt on lubatavad sellised liikmesriigi õigusnormid nagu energiaseaduse [ZE] täiendavate sätete § 1 punkt 44 koosmõjus punktiga 20, mille kohaselt on „elektrienergia edastamine“ elektrienergia transport põhivõrgu kaudu ja „elektrienergia põhivõrk“ elektriliinide ja rajatiste kogum, mis on ette nähtud elektrienergia edastamiseks, pinge kõrgepingelt keskpingele muundamiseks ja elektrienergia voogude ümberjaotamiseks? Kas samadel tingimustel on lubatavad sellised liikmesriigi õigusnormid nagu energiaseaduse [ZE] artikli 88 lõige 1: „[e]lektrienergiat jaotavad ja jaotusvõrke kasutavad jaotusvõrguettevõtjad, kes on selliste võrkude omanikud konkreetses piirkonnas ja kes on saanud selles piirkonnas elektrijaotuslitsentsi“?

III. Õiguslik analüüs

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused tõstatavad olulised, direktiivi 2009/72 erinevate põhimõistete, eelkõige „põhivõrgu“ ja „jaotusvõrgu“ mõistete, tõlgendamist puudutavad küsimused.

23. Enne nende küsimuste käsitlemist pean kõigepealt vajalikuks tuletada meelde selle direktiiviga seatud eesmärged, võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikat.

A. Direktiivi 2009/72 eesmärgid, võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikat

24. Vastu võetuna „kolmanda energiapaketi“ osana on direktiivi 2009/72 eesmärk, nagu nähtub selle artiklist 1, kehtestada muu hulgas elektrienergia jaotamise ühiseeskirjad energiaturgude täiustamiseks ja integreerimiseks liidus.⁴

25. Direktiivi 2009/72 põhjendustest 3 ja 8 nähtub, et selle eesmärk on saavutada täiesti avatud turg, mis võimaldab kõikidel tarbijatel vabalt valida tarnijaid ja kõigil tarnijatel vabalt teenindada oma tarbijaid⁵ ning kus on tagatud konkurents ja elektrienergia pakkumine kõige konkurentsivõimelisema hinnaga.

26. Direktiivi 2009/72 eesmärk on ka hõlbustada uute elektritarnijate piiriülest juurdepääsu, mis, nagu on selgitatud direktiivi põhjenduses 5, aitab kaasa ka elektrienergia varustuskindluse tagamisele, mis on otsustava tähtsusega Euroopa ühiskonna arengu jaoks. Selleks on direktiivi 2009/72 eesmärk arendada edasi piiriülest võrkude vastastikust ühendamist.

27. Sellega seoses on konkurentsi toimimiseks vaja tagada, et võrku pääs oleks mittediskrimineeriv, läbipaistev ja õiglaste hindadega, ning see on elektrienergia siseturu täielikuks väljakujundamiseks esmatähtis.⁶

28. Nende eesmärkide saavutamiseks on direktiiviga 2009/72 ette nähtud sätted, mis tagavad võrkude tegeliku õigusliku ja funktsionaalse eraldamise tootmisest ja tarnimisest, et vältida, nagu tuleneb direktiivi põhjendusest 9, lisaks võrkude kasutamisele diskrimineerival viisil ka vertikaalselt integreeritud äriühingute stiimuli puudumist oma võrkudesse piisavalt investeerida.

29. Sellega seoses sisaldab direktiivi 2009/72 artikkel 2 direktiivis kasutatud põhimõistete määratlusi.

30. Direktiivis 2009/72 ei määratleta „põhivõrgu“ ega „jaotusvõrgu“ mõisteid kui selliseid, vaid selle artikli 2 punktides 3 ja 5 määratletakse elektrienergia „edastamise“ ja „jaotamise“ mõisted. Elektrienergia edastamine on määratletud kui „elektrienergia transport vastastikku seotud ülikõrgpinge- ja kõrgpingevõrkudes, mille eesmärk on edastada see lõpptarbijatele või jaotajatele, kuid mitte tarnimine“. Elektrienergia jaotamine on aga määratletud kui „elektrienergia transport kõrgpinge-, keskpinge- ja madalpinge jaotusvõrkudes, mille eesmärk on edastada see tarbijatele, kuid mitte tarnimine“. Mõistet tarnimine tuleb vastavalt selle direktiivi artikli 2 punktile 19 mõista kui elektrienergia müüki, kaasa arvatud edasimüüki tarbijatele.⁷

⁴ Vt selle kohta 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 27). 30. novembril 2016 avaldas komisjon ettepaneku direktiivi uuesti sõnastamiseks (vt COM(2016) 864 (final/2)).

⁵ Vt selle kohta 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 55).

⁶ Sellega seoses, vt viitega varasemale direktiivile 2003/54/EÜ, 22. mai 2008. aasta kohtuotsus citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, punktid 40–44) ja 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 31).

⁷ 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 28) ja analoogia alusel 22. mai 2008. aasta kohtuotsus citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, punkt 45).

31. Eespool toodud „edastamise“ ja „jaotamise“ mõistete määratlustest on Euroopa Kohus tuletanud „põhivõrgu“ ja „jaotusvõrgu“ mõisted. Ühelt poolt on Euroopa Kohus määratlenud seega põhivõrgu vastastikku seotud ülikõrgepinge- ja kõrgepingevõrkudena, mille eesmärk on edastada elektrienergiat lõpptarbijatele või jaotajatele, ning teiselt poolt jaotusvõrgu kõrgepinge-, keskpinge- ja madalpinge jaotusvõrguna, mille kaudu transporditakse elektrienergiat müügiks elektrienergia hulgimüüjatele või lõpptarbijatele.⁸

32. Sellest tulenevalt leidis Euroopa Kohus, et mis puudutab põhivõrkude ja jaotusvõrkude olemust ning nende kaudu edastatava elektrienergia mahtu, siis eristatakse elektri edastust ja jaotust ainult elektrivõrgu pingel alusel ja see on asjakohane kriteerium selleks, et kindlaks määrata, kas võrk kujutab endast põhivõrku või jaotusvõrku selle direktiivi tähenduses.⁹

33. Samade määratluste alusel on Euroopa Kohus selleks, et teha kindlaks, kas võrk kuulub direktiivi 2009/72 kohaldamisalasse, hoopis välistanud, et asjakohased võiksid olla muud kriteeriumid nagu kuupäev, millal võrk on rajatud või asjaolu, et see on mõeldud omatarbimiseks ja seda kasutab eraõiguslik isik, kellega on seotud piiratud arv tootmis- ja tarbimisüksusi, või jaotusvõrgu suurus.¹⁰

34. Nendest kaalutlustest tuleneb, et võrgud täidavad ühelt poolt ülikõrgepinge ja kõrgepinge elektri edastamise funktsiooni, et elektrit saaks tarnida lõpptarbijatele või jaotajatele, ja teiselt poolt kõrgepinge-, keskpinge ja madalpinge elektri edastamise funktsiooni, et elektrit saaks müüa lõpptarbijatele, ja neid võrke tuleb vastavalt pidada direktiivi 2009/72 kohaldamisalasse kuuluvateks „põhivõrkudeks“ või „jaotusvõrkudeks“.¹¹

35. Sellega seoses on Euroopa Kohtul olnud võimalus täpsustada, et ehkki direktiiv 2009/72 jätab liikmesriikidele selle rakendamiseks kaalutlusruumi, mis hõlmab seega ka viise, kuidas saavutada direktiiviga seatud eesmärgid, on liikmesriigid igal juhul kohustatud tagama direktiivi põhimõtete ja süsteemi järgimise selle kohaldamisalal. Teisisõnu ei saa liikmesriigid direktiivi 2009/72 kohaldamisel selles ette nähtud eeskirjadest välja jätta selle kohaldamisalasse kuuluvaid komponente või aspekte, mis on seotud elektrisektori korralduse ja toimimisega.¹²

36. Euroopa Kohus väljendas seda põhimõtet eelkõige seoses jaotusvõrgu kindlaksmääramisega vastavalt direktiivile 2009/72, ja rõhutas, et liikmesriigid ei saa selliseid võrke, mis kuuluvad direktiivi 2009/72 kohaldamisalasse, lugeda eraldiseisvaks nende jaotusvõrkude kategooriast, mis on nimetatud direktiiviga sõnaselgelt ette nähtud, et kohaldada nende suhtes direktiivis sätestamata vabastusi.¹³ Seda põhjendust kohaldatakse *mutatis mutandi* põhivõrkude suhtes.¹⁴

37. Sellest kohtupraktikast järeldub, et direktiivi 2009/72 kohaselt põhivõrguks või jaotusvõrguks liigitatavate elektrivõrkude osas ei saa hoolimata kaalutlusruumist, mille direktiiv liikmesriikidele jätab, olla „halle alasid“ ega võrke, mida võib liigitada põhivõrkudeks või jaotusvõrkudeks direktiivi 2009/72 tähenduses, kuid mis liikmesriikide valikul jäetakse direktiiviga ette nähtud regulatsioonist välja.

8 Vt direktiivi 2003/54 kohta 22. mai 2008. aasta kohtuotsus citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, punkt 46). Vt ka 28. novembri 2018. aasta otsus kohtuasjas Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 29).

9 *Ibidem*, vastavalt, punktid 48 ja 30.

10 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punktid 31 ja 35).

11 Vt selle kohta 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 37).

12 See põhimõtte tuleneb selgelt 22. mai 2008. aasta kohtuotsusest citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, punktid 44, 49 ja 55) ning 28. novembri 2018. aasta kohtuotsusest Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punktid 48 ja 51) seoses direktiiviga ette nähtud kolmandate isikute juurdepääsu ja elektrivõrkude liigitamisega. Sellega seoses vaata ka märkust 25 tagapool.

13 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 48).

14 Vt seoses direktiiviga 2003/54 22. mai 2008. aasta kohtuotsus citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, punkti 49 lõpp).

38. Mis puudutab konkreetselt juurdepääsu põhi- ja jaotusvõrkudele, siis on Euroopa Kohus korduvalt rõhutanud, et kolmandate isikute vaba juurdepääs põhi- ja jaotusvõrkudele, mis on kehtestatud direktiivi 2009/72 artikli 32 lõike 1 esimese ja teise lausega¹⁵, on üks käesoleva direktiivi põhieesmärke¹⁶, nagu ka üks olulisi meetmeid, mille liikmesriigid on kohustatud rakendama elektri siseturu loomiseks.¹⁷

39. Pidades silmas põhivõrkudele või jaotusvõrkudele vaba juurdepääsu põhimõtte olulisust, ei anna direktiivi 2009/72 artikli 32 lõikega 1 liikmesriikidele jäetud vabadus võtta ELTL artikli 288 alusel vastu vajalikud meetmed selleks, et rakendada kolmandate isikute põhivõrkudele ja jaotusvõrkudele juurdepääsu süsteemi, liikmesriikidele õigust sellest põhimõttest mööda hiilida, ilma et see piiraks juhtumeid, kus see direktiiv näeb ette erisätteid või erandid.¹⁸

40. Kolmandate isikute juurdepääs põhivõrkudele ja jaotusvõrkudele peab igal juhul põhinema objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel ning tariifidel, mis avaldatakse enne nende kehtima hakkamist; eesmärk ei ole see, et juurdepääs antaks suva alusel.¹⁹

41. Samuti rõhutas Euroopa Kohus ühelt poolt tihedat seost tarbija juurdepääsuõiguse ja tarbija vabaduse vahel valida tarnijat ning teiselt poolt kõigi elektritarnijate vabadust teenindada oma tarnijaid, nagu omane täiesti avatud turule. Nimelt selleks, et tagada, et tarbijad saaksid vabalt tarnijat valida, peab neil olema juurdepääs erinevatele põhi- ja jaotusvõrkudele, mis elektri tarbijani toovad.²⁰

42. Siiski ei ole tarbija vabadus tarnijat valida otseselt seotud selle võrgu tüübiga, millega tarbija on ühendatud. Euroopa Kohus täpsustas, et see valikuvabadus on tagatud sõltumata sellest, kas tarnija ühendab nad põhi- või jaotusvõrku.²¹

43. Euroopa Kohus on märkinud, et liikmesriikidele jääb võrgukasutajate üht või teist tüüpi võrgu kasutamisele suunamisel kaalutlusruum tingimusel, et seda tehakse mittediskrimineerivatel eesmärkidel ja objektiivsetest põhjendustest lähtudes.²² Sellega seoses on Euroopa Kohus tunnistanud, et kohustust ühendada esmajärjekorras jaotusvõrku võib õigustada soov vältida seda, et suurtarbijad ühendaksid end otse põhivõrkudesse, kuna see viiks selleni, et jaotusvõrkude kulud jääksid vaid väiketarbijate kanda, ning see tõstaks elektri hindu.²³

44. Lõpuks tuleb veel märkida, et 28. novembri 2018. aasta otsuses Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961) selgitas kohus, et direktiivi 2009/72 artikli 28 tähenduses suletud jaotusvõrk ei ole vabastatud ega ole seda võimalik vabastada artikli 32 lõike 1 esimeses ja teises lauses sätestatud kohustusest anda kolmandatele isikutele vaba juurdepääs.²⁴

45. Kõiki eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes asun eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõstatatud kolme küsimust analüüsima.

15 Direktiivi 2009/72 artikli 32, pealkirjaga „Kolmandate isikute juurdepääs“ lõikes 1 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid tagavad, et rakendatakse kolmandate isikute põhi- ja jaotusvõrkudele juurdepääsu süsteemi, mis põhineb avaldatud, kõikide vabatarbijate suhtes kohaldataval tariifidel ning mida kohaldatakse objektiivselt ja võrgukasutajate vahel vahet tegemata.“

16 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 46).

17 Vt viimane 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961 punkt 54 ja viidatud kohtupraktika).

18 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 56).

19 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 46).

20 Vt 22. mai 2008. aasta kohtuotsus citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, punkt 43, Sabatauskas jt, punkt 33) ja 28. novembri 2018. aasta kohtuotsus Solvay Chimica Italia jt (C-262/17, C-263/17 ja C-273/17, EU:C:2018:961, punkt 55).

21 Vt 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 43) ja kohtujurist Kokott'i samas kohtuasjas tehtud ettepaneku punkt 41 (EU:C:2008:344).

22 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 47).

23 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 48).

24 Punkt 59.

B. Eelotsuse küsimused

1. Esimene eelotsuse küsimus

46. Esimene eelotsuse küsimus on jaotatud kahte ossa.

47. Esimeses osas soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2009/72 artikli 2 punkte 3 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et pinge on ainus kriteerium jaotusvõrgu eristamiseks põhivõrgust ning elektrienergia jaotamise eristamiseks elektrienergia edastamisest.

48. Esimese eelotsuse küsimuse teises osas soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liikmesriikidel on või ei ole lubatud võtta edastamise (ja põhivõrgu) ja jaotamise (ja jaotusvõrgu) eristamisel täiendava kriteeriumina arvesse seda, kes on asjaomase tegevuse korraldamiseks kasutatava vara omanik.

a) Liikmesriikide võimalus näha lisaks pingele ette täiendavaid kriteeriume, et eristada põhivõrku ja jaotusvõrku

49. Eespool punktides 30–32 esitatud kaalutlustest tuleneb, et direktiiviga 2009/72 kehtestatud elektrivõrkude regulatsioonis on ette nähtud põhimõtteline erinevus põhivõrgu ja jaotusvõrgu vahel.

50. Nagu nendes punktides on mainitud, ei ole direktiivis 2009/72 endas põhivõrgu ja jaotusvõrgu mõisteid määratletud. Euroopa Kohus on siiski tuletanud nende mõistete määratluse direktiivi artikli 2 punktides 3 ja 5 sisalduvatest mõistete „edastamine“ ja „jaotamine“ määratlustest, mille sätete tõlgendust eelotsusetaotluse esitanud kohus palub.

51. Eespool punktis 31 viidatud mõistetest nähtub, et põhivõrgu ja jaotusvõrgu mõisted on mõlemad oma olemuselt objektiivsed selles mõttes, et need viitavad võrgule, mitte võrguettevõtjale, ja mõlemad mõisted põhinevad kahel kriteeriumil, millest esimene on objektiivne kriteerium, nimelt pingetase – ülükõrgepinge ja kõrgepinge põhivõrgu puhul ning kõrgepinge, keskpinge ja madalpinge jaotusvõrgu puhul – ja teine funktsionaalne kriteerium, mis on seotud kahe võrgutüübi funktsiooniga elektrivõrgu korraldamisel ja käitamisel ning milleks on vastavalt põhivõrgu puhul elektrienergia transport selle edastamiseks lõpptarbijatele või jaotajatele ning jaotusvõrgu puhul selle müük hulgimüüjatele või lõpptarbijatele.

52. Mis puudutab esimest kriteeriumi, nimelt eespool punktis 32 märgitud pingetaset, siis on Euroopa Kohus alles hiljuti kinnitanud, et mis puudutab põhivõrkude ja jaotusvõrkude *olemust* direktiivi 2009/72 tähenduses ja nende kaudu edastatava *elektrienergia mahtu*, siis elektri edastust ja jaotust eristatakse ainult elektrivõrgu pinge alusel ja see on seega asjakohane kriteerium selleks, et kindlaks määrata, kas võrk kujutab endast põhivõrku või jaotusvõrku selle direktiivi tähenduses.

53. Teisest küljest tuleb teise, funktsionaalse kriteeriumi kohta märkida, et need kahte tüüpi võrgud täidavad energiasektori korralduses ja toimimises erinevaid ülesandeid.

54. Nimelt kasutatakse põhivõrke elektrienergia edastamiseks pika vahemaa tagant, elektritootmisjaamadest kasutuskohtadesse. Need on tingimata suuremõtmelised võrgud, mis on üldiselt omavahel ühendatud läbi erinevate liikmesriikide ja mille kaudu edastatakse ülükõrgepinge või kõrgepinge elektrit, et minimeerida edastamise ajal tekkivaid kadusid.

55. Seevastu jaotusvõrgud täidavad teistsugust funktsiooni. Nende eesmärk on tuua elekter tarbijateni üldiselt omatarbimiseks. Nad on tavaliselt väiksemad, neid arendatakse tavaliselt kohalikul tasandil ja kogu riigi ulatuses, et jõuda lõpptarbijateni. Neile on iseloomulik ka madalam pingetase kui põhivõrgul, mis on vajalik nii ohutuseks, st elektrilöögi riski vähendamiseks asustatud alade läheduses, kui ka kodumajapidamiste ja tööstuslike lõpptarbijate ühendamiseks võrguga, millel on tavaliselt vastavalt madal- ja keskpingeühendused.

56. Põhivõrgud ja jaotusvõrgud on omavahel ühendatud elektrialajaamade tasandil, kus põhivõrgust tulev ülikõrgepinge või kõrgepinge all olev elektrienergia muundatakse jaotusvõrgu kaudu jaotamiseks keskpinge all olevaks elektriks. Need elektrialajaamad on võrkudevahelised ühenduspunktid ja sisaldavad üldiselt kõrgepinge komponente, mida nimetatakse primaarseadmeks, ning keskpinge ja madalpinge komponente, mida nimetatakse sekundaarseadmeks.

57. Eeltoodud konteksti arvestades tulebki vastata küsimusele, milles eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib sisuliselt teada, kas direktiiv 2009/72 võimaldab liikmesriikidel kehtestada oma riigisisestes õigusaktides, millega direktiivi üle võetakse, põhivõrgu ja jaotusvõrgu eristamise täiendavaid kriteeriume.

58. Sellega seoses tuleb kõigepealt märkida, et põhivõrgu ja jaotusvõrgu mõisted, mille Euroopa Kohus tuletas direktiivis 2009/72 sisalduvatest määratlustest, ei viita liikmesriikide riigisisesele õigusele ja neid tuleb mõista Euroopa Liidu õiguse autonoomsete mõistetena, mida tuleb tõlgendada liidu territooriumil ühetaoliselt ja selliselt, et oleks tagatud eespool punktides 24–28 nimetatud direktiivi eesmärkide saavutamine.

59. Teiseks märgin, et eriti oluline on eristada täpselt elektrienergia edastamist (ja põhivõrku) ning elektrienergia jaotamist (ja jaotusvõrku), kuna direktiiviga 2009/72 on edastamise ja jaotamise puhuks ette nähtud erinev õiguslik regulatsioon ning vastavatele võrguettevõtjatele erinevad kohustused. See tähendab ka, et selline eristamine peab olema ühetaoline kõigis liikmesriikides.

60. Kuigi nagu komisjon õigesti märkis, ei ole direktiivis 2009/72 määratletud kõiki sellega reguleeritud²⁵ aspekte täielikult ja ammendavalt ning seega on jäetud liikmesriikidele kaalutlusruum direktiiviga seatud eesmärkide saavutamiseks kõige sobivamate meetodite osas, usun siiski, et see määrab kindlaks põhimõisted, mille ulatus peab nende eesmärkide saavutamiseks olema tingimata ühetaoline.

61. Nende mõistete hulgas on kindlasti elektrienergia „edastamine“ ja „jaotamine eespool nimetatud direktiivi artikli 2 punktide 3 ja 5 tähenduses, millest Euroopa Kohus tuletas põhi- ja jaotusvõrgu mõisted. Tegelikult mängivad need mõisted direktiivi süsteemis olulist rolli.

62. Sellega seoses tuleb märkida, et direktiiviga 2009/72 on ette nähtud ühtne süsteem, mis koosneb üksteisega seotud mõistetest, et saavutada eesmärgid, mida liidu seadusandja seda vastu võttes taotles. Sellega seoses leian, et kui lubada liikmesriikidel teha muudatusi sellistes põhimõistetes, nagu „edastamine“ ja „jaotamine“, mis on direktiivi enda süsteemi aluseks, tooks see kaasa nende mõistete erineva kohaldamise ja sellest tuleneva õigusliku killustatuse, mis seaks ohtu nende eesmärkide saavutamise ja eelkõige elektrienergia siseturu loomise põhieesmärgi.

²⁵ Selleks et hinnata, kas direktiiviga 2009/72 kehtestatud ühtlustamine on ammendav või mitte, vaadake analoogia alusel kohtujurist Sharpstoni ettepaneku punkti 28 ja järgmisi punkte kohtuasjas FENS (C-305/17, EU:C:2018:536). Sellega seoses vt ka 6. detsembri 2018. aasta vastava kohtuotsuse FENS (C-305/17, EU:C:2018:986) punkti 23 ja järgmisi punkte, ning kohtujurist Szpunari ettepaneku punkti 50 kohtuasjas Renerga (C-238/17, EU:C:2018:571).

63. Neid kaalutlusi arvesse võttes leian, et direktiivi 2009/72 artikli 2 punkte 3 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et elektrienergia pingele kujutab endast eristamiskriteeriumi elektrienergia edastamise eristamiseks elektrienergia jaotamisest ning see on koos võrgu funktsiooniga asjakohane kriteerium, mille alusel teha kindlaks, kas võrk on põhi- või jaotusvõrk nimetatud direktiivi tähenduses.

64. Seetõttu ei saa liikmesriigid oma riigisisestes õigusaktides ette näha täiendavaid kriteeriume põhivõrgu eristamiseks jaotusvõrgust. Sellegipoolest jätab direktiiv 2009/72 liikmesriikidele teatava kaalutlusruumi nende mõistete rakendamiseks, tingimusel et ei kahjustata, näiteks erinevate pingetasemete (ülikõrge, kõrge, keskmine ja madal) vastavaid piire kindlaks määrates, direktiiviga taotletavaid eesmärke.

65. Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2009/72 artikli 2 punktides 4 ja 6 osutatud „põhivõrguettevõtja“ ja „jaotusvõrguettevõtja“ määratlused näitavad, et nii põhivõrguettevõtja kui ka jaotusvõrguettevõtja võivad olla vastutavad vastavate võrkudevaheliste ühenduste eest. Sellest määratlusest tuleneb, et direktiiviga 2009/72 antakse liikmesriikidele võimalus otsustada, kas sellised põhivõrkude ja jaotusvõrkude vahelised ühenduspunktid, nagu eespool punktis 56 nimetatud elektrienergia muundamise alajaamad, moodustavad osa põhivõrgust või jaotusvõrgust.

2. Nõue, et jaotusvõrguettevõtja on jaotamiseks kasutatava vara omanik

66. Vastusest esimese küsimuse esimesele osale, mille ma eelmistes punktides välja pakkusin, ilmneb, et kuna liikmesriigid ei saa kehtestada põhi- ja jaotusvõrkude eristamiseks täiendavaid kriteeriume lisaks pingele ja funktsioonile, tuleb sama küsimuse teisele osale vastata nii, et liikmesriik ei saa oma riigisisestesse õigusnormidesse nende võrkude eristamise täiendava kriteeriumina lisada, et ettevõtja on asjaomase tegevuse korraldamiseks kasutatava vara omanik.

67. Sellegipoolest leian, et esimese küsimuse teine osa väärrib põhjalikumat analüüsi.

68. Direktiivi 2009/72 süsteemis ei peeta nõuet, et ettevõtja on asjaomase tegevuse korraldamiseks kasutatava vara omanik, see tähendab, et ta on põhimõtteliselt võrgu omanik, edastamise jaotamisest eristamise kriteeriumiks ega seega kahe võrgutüübi omavahel eristamise kriteeriumiks. Tegemist on pigem subjektiivse nõudega, mis puudutab niisuguse isiku suhtes kohaldatavat õiguslikku regulatsiooni, keda saab pidada või määrata mõlemat tüüpi võrgu võrguettevõtjaks. See puudutab võrguettevõtja õiguslikku seisundit seoses tegevuses kasutatava varaga ja eelkõige võrguga.

69. Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2009/72 artikli 17 lõike 1 punktis a on vajaliku nõudena sätestatud, et elektrienergia edastamisega seotud äritegevuseks vajalikud varad, sh põhivõrk, kuuluvad sõltumatule põhivõrguettevõtjale.

70. See säte kuulub direktiivi 2009/72 nende sätete hulka, mille eesmärk on tarnimise ja tootmise tegelik eraldamine võrguga seotud tegevusest.²⁶

71. Jaotusvõrguettevõtja suhtes direktiiv 2009/72 sellist nõuet ei sisalda.²⁷

72. Direktiivi artikli 26 lõikes 1 on sätestatud ainult, et kui jaotusvõrguettevõtja moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, ei ole „kohustust eristada jaotusvõrguettevõtja vara vertikaalselt integreeritud ettevõtja omandist“, ja sama artikli lõike 2 punkti c kohaselt on vajalik üksnes see, et „jaotusvõrguettevõtjal peavad olema tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on sõltumatud integreeritud elektriettevõtjast nii hallatavate ja hooldatavate varade kui ka võrgu arendamise osas“.

²⁶ Vt selle kohta direktiivi 2009/72 põhjendus 11.

²⁷ Seadusandja valik on tingitud asjaolust, et nagu nähtub direktiivi 2009/72 põhjendusest 26, on jaotusvõrgu puhul kolmandate isikute juurdepääsu ja investeringutega seotud diskrimineerimise oht jaotusvõrgutasandil väiksem kui põhivõrgutasandil.

73. Selles kontekstis, kuna Bulgaaria riigisisestes õigusaktides, eelkõige ZE artikli 88 lõikes 1 on ette nähtud, et jaotusvõrguettevõtja on kõnealuse võrgu omanik, tekib küsimus, kas sellise nõude kehtestamine on kooskõlas direktiiviga 2009/72.

74. Sellega seoses leian, et põhimõtteliselt ei ole riigisisene õigusnorm, millega on ette nähtud, et jaotusvõrguettevõtja peab olema kõnealuse võrgu omanik, iseenesest vastuolus direktiivi 2009/72 mõttega. Üldiselt näib see olevat direktiiviga taotletavate eesmärkidega kooskõlas, sest see on kooskõlas põhimõttega tugevdada energiasektori erinevate tegevustasandite eraldamist. Sellega seoses laiendab selline riigisisene õigusnorm jaotusvõrguettevõtjale direktiivis põhivõrguettevõtjale juba ette nähtud nõuet.

75. Seetõttu leian, et põhimõtteliselt jääb see, et riigisisesse õigusesse on sisse viidud nõue, et jaotamiseks kasutatav vara kuulub jaotusvõrguettevõtjale, direktiiviga 2009/72 liikmesriikidele direktiivi rakendamiseks antud kaalutusruumi piiresse.

76. Sellegipoolest on vajalik, et selle riigisisese õigusega ette nähtud nõude kohaldamine ei kahjustaks tegelikult direktiiviga 2009/72 taotletavate eesmärkide saavutamist, mis tuleb liikmesriigi kohtul iga juhtumi puhul eraldi kindlaks teha.

77. Sellega seoses näivad olevat asjakohased mõned tähelepanekud.

78. Esiteks, nagu nähtub eespool punktides 35–37, peavad põhi- ja jaotusvõrgud olema täielikult kooskõlas direktiivis ette nähtud õigusliku regulatsiooniga. Seega ei saa olla „halle alasid“ ega elektrivõrgu osi, mida võib liigitada põhivõrkudeks või jaotusvõrkudeks direktiivi 2009/72 tähenduses, kuid mis liikmesriikide valikul jäetakse direktiiviga ette nähtud regulatsiooni alt välja. Direktiiv 2009/72 ei näe põhi- ja jaotusvõrgu eristamisel ette *tertium genus*'t ja eeldab, et selle sätteid kohaldatakse kogu elektrivõrgu suhtes.

79. Sellest järeldub, et juhul, kui elektrivõrku saab pinge- ja funktsioonikriteeriumide, mida on mainitud eespool punktides 31 ja 51 ning järgnevates punktides, kohaldamisel pidada jaotusvõrguks, siis peab selle suhtes kehtima regulatsioon, mis on kehtestatud direktiiviga 2009/72 jaotamise suhtes, olenemata sellest, kas kohaldatakse täiendavat omandinõuet, mis on ette nähtud riigisiseste õigusaktidega.

80. Nimelt kui võimaldataks riigisiseste õigusaktidega kehtestatud täiendavate nõuete kohaldamisega teatud võrgu osad direktiiviga 2009/72 ette nähtud regulatsiooni kohaldamisalast välja jätta, kahjustaks see direktiivi 2009/72 süsteemi ja selle eesmärgi, näiteks ühtse elektrituru loomist, kolmandate isikute vaba juurdepääsu ja varustuskindlust.

81. Seega ei ole minu arvates direktiivi 2009/72 sätetega kooskõlas riigisisese õiguse tõlgendus, mille alusel on jaotusvõrgu mõiste alt *de jure* välja jäetud kogu vara ja kõik võrgud, mis ei ole jaotusettevõtja omandis, olenemata sellest, et need liigituvad direktiivi 2009/72 kriteeriumide kohaldamisel jaotusvõrkudeks. Sellest järeldub, et võrk, mille eesmärk on edastada kõrgepinge-, keskpinge- ja madalpinge elektrienergiat hulgiostjaile või lõpptarbijatele müümiseks, kujutab endast jaotusvõrku vastavalt direktiivile 2009/72 ja seetõttu kehtivad selle suhtes direktiivis sätestatud eeskirjad, olenemata sellest, kas see kuulub jaotusvõrguettevõtjale või mitte.

82. Teiseks ei tohi seadusega sellise nõude sätestamine, et jaotusvõrk on jaotusvõrguettevõtja omandis, seada ohtu direktiivi 2009/72 põhieesmärki luua täiesti avatud turg, kus on tagatud konkurents. Täpsemalt, sellise nõude kehtestamine võib tekitada elektrienergia jaotussektoris turule tulekule teatava õigusliku tõkke, mis võib anda jaotusvõrguettevõtjale teatud territooriumil omamoodi igavese *de jure* jaotusmonopoli.

83. Nimelt kui jaotusvõrgu omandiõigus on nõue, mis on kehtestatud *ex lege* elektrienergia jaotamiseks konkreetses piirkonnas, võib võrguettevõtjaks määrata ainult sellise võrgu omaniku ja samuti ei saa korraldada hankeid võrgu kasutusse andmiseks, millega kaasneb konkurentsi puudumise tõttu oht, et väheneb võrguomaniku stiimul suurendada selle elektrivõrgu tõhusust.

84. Kuid eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida, kas see kõnealuse regulatsiooni puhul tegelikult nii on.

85. Kõiki eeltoodud kaalutlusi silmas pidades tuleb minu arvates järeldada, et direktiivi 2009/72 sätteid ei keela põhimõtteliselt riigisest õigusnormi, milles nähakse ette jaotusvõrguettevõtjale täiendav subjektiivne nõue, et ta oleks selle võrgu omanik, tingimusel, et selle riigisese õigusega ette nähtud täiendava nõude kohaldamine ei kahjusta direktiiviga taotletavate eesmärkide saavutamist, mis tuleb liikmesriigi kohtul iga juhtumi puhul eraldi kindlaks teha.

C. Kolmas eelotsuse küsimus

86. Kolmandas eelotsuse küsimuses, mida tuleb minu arvates analüüsida enne teist²⁸, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult sisuliselt, kas direktiiviga 2009/72 on kooskõlas sellised riigisisesed õigusnormid, nagu ühelt poolt ZE täiendavate sätete § 1 punktid 20 ja 44, milles on määratletud „elektrienergia põhivõrgu“ ja „elektrienergia edastamise“ mõisted, ja teiselt poolt ZE artikli 88 lõige 1, millega antakse jaotamise ja jaotusvõrgu kasutamise õigus jaotusvõrgu omanikule.

87. Vastus kolmandale eelotsuse küsimusele tuleneb otseselt vastustest, mille olen pakkunud vastuseks esimesele küsimusele.

88. Mis puutub riigisestest õigusnormide, näiteks ZE täiendavate sätete § 1 punktide 20 ja 44 vastavusse viimisse direktiiviga 2009/72, siis nähtub eespool punktist 65, et direktiivi 2009/72 artikli 2 punktidega 4 ja 6 on jäetud liikmesriikide otsustada, kas põhi- ja jaotusvõrkude vahelised ühenduspunktid – nagu eelmises punktis 56 nimetatud elektrialajaamad, mis muundavad elektrienergiat ülikõrgepingelt või kõrgepingelt keskpingele – moodustavad osa põhi- või jaotusvõrgust. Sellest järeldub, et direktiiviga 2009/72 ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, milles on sätestatud, et elektrienergia põhivõrk on elektriliinide ja rajatiste kogum, mis on ette nähtud elektrienergia edastamiseks, pinge kõrgepingelt keskpingele muundamiseks ja elektrienergia voogude ümberjaotamiseks.²⁹

89. Mis puudutab riigisese õigusnormi nagu ZE artikli 88 lõike 1 vastavust direktiivile 2009/72, siis nähtub see selgelt eespool punktist 85.

D. Teine eelotsuse küsimus

90. Teise eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2009/72 sätteid tuleb tõlgendada nii, et elektrienergia tarbijat, kes on ühendatud elektrivõrguga keskpinge tasemel, tuleb alati käsitada vastava valdkonna litsentsiga jaotusvõrguettevõtja tarbijana, sõltumata isikust, kellele kuulub seade, millega tarbija on otse ühendatud, ja seda isegi juhul, kui nimetatud tarbija on sõlminud lepingud vahetult põhivõrguettevõtjaga.

²⁸ Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub kolmandale küsimusele vastata juhul, kui esimesele eelotsuse küsimusele vastatakse eitavalt ning teisele küsimusele juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt. Arvestades minu välja pakutud vastust esimesele küsimusele, tuleb minu arvates eelotsusetaotluse esitanud kohtule vajaliku vastuse andmiseks vastata siiski kõigile selle kohtu esitatud küsimustele.

²⁹ Minu arvates ei ole vaja võtta seisukohta ZE täiendavate sätete § 1 punkti 20 selle osa suhtes, mis puudutab elektrivoogude ümberjaotamist, mis tundub jäävat väljapoole eelotsusetaotluse esitanud kohtu lahendatavaid küsimusi.

91. Selline eelotsuse küsimus tekib niisuguses faktilises olukorras, kus tarbija elektrivõrku ühendav keskpingeliin (BMFi kontsessiooni alla kuuluv „Novo pristanishte“) on keskpingetasemel ühendatud põhivõrguettevõtjale kuuluva elektrienergia muundamise alajaama keskpingeseadmega (ESOLE kuuluva alajaama „Ribari“).

92. Eeltoodud kaalutlustest järeldub, et sellises olukorras ei tähenda asjaolu, et ühendus toimub keskpinge tasemel, iseenesest seda, et kõnealune tarbija on ühendatud jaotusvõrguga.

93. Eespool toodud punktist 56 ilmneb tõepoolest, et tarbija ühendus toimib keskpingeseadme tasandil, mis on elektrialajaama osa. Kõnealuse liikmesriigi, kes – nagu on märgitud eespool punktides 65 ja 88 – omab selles osas kaalutlusruumi, riigisiseste õigusaktide kohaldamisel võib see elektrialajaam kuuluda põhivõrku.

94. Sellisel juhul ühendatakse tarbija, kes on ühendatud elektrivõrguga keskpinge tasemel, otse põhivõrku, millele tal on direktiivi 2009/72 artikli 32 kohaselt vaba juurdepääs vastavalt Euroopa Kohtu määratletud ja eespool punktides 38–43 osutatud kriteeriumidele. Sellisel juhul osutab võrguteenuseid sellele tarbijale põhivõrguettevõtja.

95. Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas käesoleval juhul see nii on. Täpsemalt on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas liiniga „Novo pristanishte“ ühendatud keskpingeseade kujutab endast „Ribari“ alajaama (mis on selle alajaama sekundaarseade) keskpinge siseosa, mis näib nii olevat eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsusetaotluses esitatud kirjelduse alusel, või on selle seadme puhul tegemist hoopis „Ribari“ alajaama muundamissüsteemist väljaspool asuva osaga, mis kuulub jaotusvõrgu struktuuri.

96. Esimesel juhul ühendatakse tarbija, kuigi keskpinge tasemel, otse põhivõrku ja võrguteenuseid osutab talle selle võrgu ettevõtja, ning seega on tarbija põhivõrguettevõtja tarbija. Seevastu teisel juhul ühendatakse tarbija jaotusvõrku, mille puhul võrgu teenuseid osutab jaotusvõrguettevõtja, kelle tarbijana teda käsitatakse, olenemata isikust, kellele kuulub seade, millega tarbija on ühendatud.

97. Viimaks usun, et on veel asjakohane täiendavalt märkida, et mis puutub keskpingeliini „Novo pristanishte“, siis eelotsusetaotlusest nähtuvalt kasutatakse seda elektrienergia tarnimiseks üksnes BMFi. Kui see nii ei oleks³⁰, tekiks probleem selle liini võimaliku liigitamisega direktiivi 2009/72 artikli 28 tähenduses suletud jaotusvõrguks, kui on täidetud selleks vajalikud tingimused, või selle võimaliku liigitamisega lihtsalt jaotusvõrguks. Igal juhul tuleneb eespool punktides 35–37 ja 78–81 esitatud kaalutlustest, et juhul, kui seda keskpingeliini kasutati muude tarbijate kui BMFi varustamiseks, tuleb see liigitada jaotusvõrguks, ning mingil juhul ei saa jätta sellele kohaldamata direktiiviga 2009/72 ette nähtud eeskirju.

98. Eespool esitatud kaalutlusi silmas pidades tuleb teisele eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 2009/72 artikli 2 lõigete 3, 4, 5 ja 6 tõlgendusest tuleneb, et elektrienergia tarbijat, kes on ühendatud elektrivõrguga keskpinge tasemel, ei pea tingimata alati käsitama vastava valdkonna litsentsiga jaotusvõrguettevõtja tarbijana, kuid riigisisene kohus peab kõiki asjakohaseid õiguslikke ja faktilisi asjaolusid arvestades hindama, kas see tarbija on ühendatud põhivõrku kuuluva elektrialajaamaga või on ta ühendatud jaotusvõrguga, sõltumata isikust, kellele kuulub seade, millega tarbija on ühendatud. Esimesel juhul tuleb kõnealust tarbijat käsitada põhivõrguettevõtja tarbijana, samas kui teisel juhul tuleb teda käsitada jaotusvõrguettevõtja tarbijana.

30 BMFi poolt Euroopa Kohtule esitatud märkustest ei ilmne, kas teine kasutaja (Pristanishte Burgas EAD) saab elektrienergiat sama elektriliini kaudu.

IV. Ettepanek

99. Esitatud põhjendustest lähtudes teen ettepaneku vastata Administrativen sad Sofia-gradi (Sofia halduskohus, Bulgaaria) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Direktiivi 2009/72/EÜ artikli 2 punkte 3 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et elektrienergia pingetase kujutab endast eristamiskriteeriumi elektrienergia edastamiseks elektrienergia jaotamisest ning see on koos võrgu funktsiooniga asjakohane kriteerium, mille alusel teha kindlaks, kas võrk on põhi- või jaotusvõrk nimetatud direktiivi tähenduses. Seetõttu ei saa liikmesriigid oma riigisiseses õiguses ette näha lisakriteeriume põhivõrgu eristamiseks jaotusvõrgust. Sellegipoolest on liikmesriikidel mõningane kaalutusruum nende mõistete rakendamiseks, tingimusel, et ei kahjustata, näiteks erinevate pingetasemete (ülikõrge, kõrge, keskmine ja madal) vastavaid piire kindlaks määrates, direktiiviga taotletavaid eesmärke. Direktiivi 2009/72 artikli 2 punktide 4 ja 6 kohaselt võivad liikmesriigid vabalt otsustada, kas sellised põhivõrkude ja jaotusvõrkude vahelised ühenduspunktid, nagu on elektrienergia muundamise alajaamad, on põhivõrgu või jaotusvõrgu osad.
2. Direktiivi 2009/72 sätted ei keela põhimõtteliselt riigisisest õigusnormi, milles nähakse ette jaotusvõrguettevõtjale täiendav subjektiivne nõue, et ta oleks selle võrgu omanik, tingimusel, et selle riigisisese õigusega ette nähtud täiendava nõude kohaldamine ei kahjusta tegelikult direktiiviga taotletavate eesmärkide saavutamist, mis tuleb liikmesriigi kohtul iga juhtumi puhul eraldi kindlaks teha.
3. Direktiivi 2009/72 sätetega ei ole vastuolus riigisisene säte, millega on ette nähtud, et elektrienergia põhivõrk on elektrienergia edastamiseks ja elektrienergia kõrgepingelt keskpingele muundamiseks kasutatavate elektriliinide ja elektrirajatiste kogum.
4. Direktiivi 2009/72 artikli 2 punkte 3, 4, 5 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et elektrienergia tarbijat, kes on ühendatud elektrivõrguga keskpinge tasemel, ei pea tingimata alati käsitama vastava valdkonna litsentsiga jaotusvõrguettevõtja tarbijana, kuid riigisisene kohus peab kõiki asjakohaseid õiguslikke ja faktilisi asjaolusid arvestades hindama, kas see tarbija on ühendatud põhivõrku kuuluva elektrialajaamaga või kas ta on ühendatud jaotusvõrguga, sõltumata isikust, kellele kuulub seade, millega tarbija on ühendatud. Esimesel juhul tuleb kõnealust tarbijat käsitada põhivõrguettevõtja tarbijana, samas kui teisel juhul tuleb teda käsitada jaotusvõrguettevõtja tarbijana.